

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення

результатів дисертації

Ваколюк Юлії Олександрівни

«Відкриття матеріалів іншій стороні в кримінальному процесі України»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право

1. Актуальність теми дослідження. У Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) законодавцем запроваджено абсолютно відмінну від попередніх процедуру відкриття матеріалів іншій стороні. Важливість відкриття матеріалів полягає у забезпеченні змагальності сторін кримінального процесу, в забороні суду посилається на невідкриті матеріали як на докази, зважаючи на санкцію, передбачену у ч. 12 ст. 290 КПК України. Тема дослідження «Відкриття матеріалів іншій стороні в кримінальному процесі України» є досить актуальною, зважаючи, принаймні, на кількість судових рішень, наявних у Єдиному державному реєстрі судових рішень, які вказують на порушення і зловживання, допущені слідчими, детективами, дізнавачами, прокурорами та захисниками під час відкриття матеріалів як на етапі завершення досудового розслідування, так і під час розгляду кримінального провадження судом.

Дисертація є першим комплексним монографічним дослідженням процедури відкриття матеріалів іншій стороні в кримінальному процесі України, в якому на основі детального аналізу норм кримінального процесуального права, наукових та емпіричних джерел визначено поняття та з'ясовано значення відкриття матеріалів, окреслено умови та підстави відкриття матеріалів іншій стороні на етапі завершення досудового розслідування, вивчено порядок, строки, результати відкриття матеріалів, особливості суб'єктного складу реалізації цієї процедури, охарактеризовано найбільш типові випадки зловживання процесуальними правами при відкритті матеріалів, визначено особливості відкриття матеріалів під час розгляду кримінального провадження в суді першої та апеляційної інстанцій.

2. Особистий внесок авторки в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертація є власною науковою працею, у якій наукові положення, рекомендації та висновки самостійно обґрунтовані в результаті опрацювання значної кількості джерел нормативно-правового, наукового, правозастосовного характеру. Ідеї та концепції інших авторів, використані в дисертації, мають відповідні покликання й використані лише як теоретико-методологічне та практичне підґрунтя дослідження.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, поданих на захист. Обґрунтованість і достовірність наукових висновків та рекомендацій обумовлена логічністю подання матеріалу праці, послідовністю виконання поставлених завдань, аналізом емпіричних даних та апробацією результатів.

Дисертацію виконано на кафедрі кримінально-правових дисциплін імені Василя Попелюшка Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія». Тему дисертаційного дослідження затверджено рішенням Вченої ради Національного університету «Острозька академія» від 25.11.2021, протокол № 4, уточнено – рішенням Вченої ради Національного університету «Острозька академія» від 24.11.2022, протокол № 5. Тему дисертаційного дослідження у формулюванні «Відкриття матеріалів іншій стороні в кримінальному процесі України» розглянуто та схвалено координаційним бюро відділення Національної академії правових наук України.

Результати дисертації, теоретичні напрацювання та практичні рекомендації оприлюднені Ю. О. Ваколюк на міжнародних та всеукраїнській науково-практичних конференціях (м. Одеса, 30 листопада 2022 року; м. Чернівці, 25-26 травня 2023 року; м. Хмельницький, 26 травня 2023 року; м. Одеса, 31 травня 2023 року; м. Острог, 24 листопада 2023 року; м. Острог, 15-16 листопада 2024 року) та круглих столах («Актуальні проблеми кримінального права та процесу», проведених у м. Острог 16 травня 2022 року та 18 травня 2023 року і «Березневі читання пам'яті професора Василя Попелюшка», проведених у м. Острог 29-30 березня 2024 року та 31 березня 2025 року).

Основні положення роботи відображені у 4 наукових статтях, опублікованих у закордонному науковому виданні, індексованому у наукометричній базі Scopus, та у наукових фахових виданнях України.

Структура наукової роботи зумовлена об'єктом, предметом, метою та завданнями дослідження, складається із вступу, трьох розділів, кожен з яких має по три підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Авторкою проведено власне соціологічне дослідження.

4. Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація Ю. О. Ваколюк є першим комплексним монографічним дослідженням процедури відкриття матеріалів іншій стороні в кримінальному процесі України. За результатами наукового дослідження авторкою сформульовано наукові положення та висновки, найважливішими серед яких є такі:

вперше:

- запропоновано визначення поняття «відкриття матеріалів» як передбаченої ст. 290, ч. 5 ст. 301, абз. 2 ч. 2 ст. 314, ч. ч. 2, 6 ст. 333, ч. 2 ст. 339, ч. 1 ст. 479¹, ст. 483¹¹ КПК України процедури (сукупності процесуальних дій, рішень), завдяки якій визначені КПК України суб'єкти кримінального провадження отримують копії матеріалів або доступ до тих документів, інших предметів матеріального світу, які доводять обставини об'єкта пізнання у кримінальному провадженні з наданням цим суб'єктам можливості ознайомитись, а також, за винятками, передбаченими КПК України, – зробити виписки, скопіювати чи відобразити іншим шляхом інформацію, яка міститься в таких матеріалах;

- обґрунтовано необхідність внесення змін до КПК України, відповідно до яких передбачалося б відкриття одними учасниками кримінального провадження зі сторони захисту матеріалів, котрі ці учасники бажають використати як докази у суді, іншим суб'єктам сторони захисту, щодо яких здійснюється провадження, їхнім захисникам, законним представникам – у випадку наявності в цьому провадженні декількох осіб, щодо яких воно здійснюється, чиї інтереси у провадженні можуть не збігатися;

- обґрунтовано необхідність зміни процедури відкриття матеріалів, отриманих за ухвалою (дорученням) суду відповідно до частин 3-6 ст. 333 КПК України, зобов'язавши прокурора надавати суду матеріали, отримані за ухвалою (дорученням) суду для того, щоб суд міг забезпечити ознайомлення з такими матеріалами тих учасників кримінального провадження, чийх інтересів вони стосуються;

- аргументовано доцільність зміни законодавчого регулювання процедури відкриття матеріалів у кримінальному провадженні щодо застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру у спеціальному порядку;

удосконалено:

- положення про матеріали, наявні в учасників кримінального провадження зі сторони захисту, які вони мають право / обов'язок відкрити, шляхом обґрунтування пропозицій про внесення відповідних змін до ч. 6 ст. 290 КПК України;

- твердження стосовно відкриття матеріалів, наявних у потерпілого, його представника, законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача, його представника шляхом обґрунтування необхідності внесення змін до КПК України, які б передбачали обов'язок цих учасників повідомляти сторону захисту та сторону обвинувачення, під час ознайомлення з відкритими цими сторонами матеріалами, про наявність зібраних матеріалів, які вони бажають використати в суді та надавати доступ до таких матеріалів;

- твердження про можливі випадки зловживання сторонами під час відкриття матеріалів, обґрунтувавши недоцільність визначення наперед конкретного строку ознайомлення з матеріалами під час відкриття таких матеріалів;

- твердження про випадки відкриття під час підготовчого провадження матеріалів, які були відомі на момент закінчення досудового розслідування, відкриття додаткових матеріалів відповідно до ч. 11 ст. 290 КПК України та

ознайомленням з матеріалами згідно з ч. 2 ст. 317 КПК України шляхом визначення співвідношення між такими ситуаціями;

набули подальшого розвитку:

- тези щодо підстав та умов прийняття процесуальних рішень, вчинення процесуальних дій у кримінальному процесі України визначенням підстав та умов саме відкриття матеріалів на етапі завершення досудового розслідування залежно від учасників кримінального провадження, які здійснюють таке відкриття;

- твердження стосовно порядку надання доступу до відомостей, що були видалені згідно з ч. 5 ст. 290 КПК України, вказівкою на доречність внесення змін до КПК України, які б передбачали застосування до цих випадків процедури, зазначеної у ч. 10 ст. 290 КПК України;

- твердження про існуючі недоліки законодавчого регулювання відкриття матеріалів вразливим категоріям учасників кримінального процесу, які через вік, особливості психологічного чи фізичного стану не можуть ознайомитись з відкритими матеріалами, або ж у разі ознайомлення не зможуть використати отриману інформацію для захисту своїх прав та законних інтересів.

5. Наукове та практичне значення роботи.

Запропоновані аспіранткою зміни з метою усунення недосконалості законодавчої техніки та власні висновки авторки ґрунтуються на детальному дослідженні норм законодавства, наукових джерел, практики застосування, зокрема, її власного досвіду практичної діяльності в органах прокуратури і можуть застосовуватись у правотворчій діяльності – для удосконалення законодавчого регулювання процедури відкриття матеріалів у кримінальному процесі України; у правозастосовчій сфері – слідчими, дізнавачами, детективами, прокурорами, суддями та адвокатами під час реалізації процедури відкриття матеріалів у кримінальних провадженнях; у науковій діяльності – для подальших наукових досліджень, пов'язаних із проблематикою відкриття матеріалів іншої сторони; у навчальному процесі – для використання під час викладання курсів «Кримінальний процес», «Актуальні проблеми кримінального процесу», «Кримінальне право і процес: методологія і практика» тощо здобувачами вищої освіти, підвищенні

кваліфікації практичними працівниками, які здійснюють процедуру відкриття матеріалів.

6. Використання результатів роботи. Теоретичні та практичні результати дослідження впроваджені в освітній та науковий процеси здобувачів вищої освіти Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія» (акт впровадження від 19 травня 2025 року), у практичну діяльність Корецького районного суду (довідка про впровадження від 30 квітня 2025 року), Рівненської обласної прокуратури (довідка про результати впровадження від 27 березня 2025 року), Адвокатського об'єднання «Удовиченко та партнери» (акт впровадження від 09 червня 2025 року). Крім того, запропоновані авторкою зміни до КПК України, з метою удосконалення законодавчого регулювання процедури відкриття матеріалів, скеровано до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності та розглянуті у цьому Комітеті (лист Голови Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 10 червня 2025 року).

7. Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, опублікованих авторкою. Положення та результати дослідження були відображені в 12 публікаціях, з яких 1 наукова стаття опублікована у закордонному виданні, включеному до наукометричної бази Scopus, 3 статті – в українських фахових виданнях категорії «Б», 6 публікацій – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій та 2 – круглих столів.

8. Відповідність чинним вимогам щодо оформлення дисертації. Анотація, структура та обсяг дисертації відповідають установленим вимогам. Дослідження Юлії Олександрівни Ваколюк на тему «Відкриття матеріалів іншій стороні в кримінальному процесі України» є завершеною працею, у якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання, яке становить значну цінність для розвитку сучасної юридичної науки. Дисертація має достатній науковий рівень і відповідає вимогам, викладеним у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

9. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною українською мовою відповідно до норм правопису. Характер викладу матеріалу відповідає науковому стилю та забезпечує зрозумілість сприйняття наукових положень, висновків та рекомендацій наукової роботи.

10. Рекомендація дисертації до подання у разову спеціалізовану вчену раду. Враховуючи актуальність дослідження, ступінь його новизни, обґрунтованість, наукову та практичну цінність здобутих результатів, дисертація Ваколюк Юлії Олександрівни «Відкриття матеріалів іншій стороні в кримінальному процесі України» рекомендується до захисту на засіданні разової спеціалізованої вченої ради на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Результати дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри кримінально-правових дисциплін імені Василя Попелюшка Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія» (протокол № 12 від 18 червня 2025 року).

РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ:

«ЗА» – 7 осіб,

«ПРОТИ» – 0 осіб,

«УТРИМАЛИСЬ» – 0 осіб.

Голова засідання:

доктор філософії у галузі права, доцент,
завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін імені Василя Попелюшка
Національного університету
«Острозька академія»

Марія МАТВІЙЧУК

ПІСЛІС Матвійчук МА.

ПІТВЕРДЖУЮ

т.б.о

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ
КАДРІВ НАУ «ОА»

Матвійчук ОА